

אשכנזים פרושים

עדת האשכנזים בירושלים בקראה בשם "אשכנזים פרושים" ועל שם מיסדה הראשון ר' ישראל משקלוב, מחבר הספרים "תקלין חדתי" ו"פאת השלחן", ששמו היה ר' ישראל פרוש.

ויש אומרים, שכל תלמידי הגר"א, מיסדי הישוב האשכנזי הנוכחי בירושלים, ובראשם ר' ישראל, ר' מעדיה ור' מנחם מנדל משקלוב, בקראו במקומם בחוץ-לארץ בשם "פרושים".

חברת גמילות-חסדים "שערי-חסד".

חברת גמילות-חסדים "שערי חסד" גומחה בירושלים בשנת תר"ל ועל ידי בני ירושלים. הגמחים להוסדה היה הנמנה, שהיה נהוג בירושלים, לשלם בראשון לחדש מחורם את שכר-הדיחה לכל השנה כולה מתאש. לבני ירושלים העניים, וגם לבינונים, היה יום זה יום מר ונמנה. עם יסוד החברה באה הקלה במצב. היא הליתה לנצרכים את שכר-הדיחה, או חלק ממנו, ובלי רבית, רק נגד משכנות בטוחים.

חברה זו קנתה גם חצר בעיר העתיקה, שהוקדשה על שם החברה, וההכנסה מהשכרת בתיה הוצאה לשמירת תקנותיה, כפי שהתחייבה לחברה. חברה זו בנתה ואחרי כן גם את השכונה "שערי חסד" שבירושלים החדשה.

דואר טורקי יהודי

בשנת תרנ"ז פתחה הנהלת הדואר הטורקי בירושלים סניף מיוחד ליהודים. הסניף נפתח בירושלים העתיקה. ר' אליהו הוניג, מוטיקי הישוב הירושלמי, הפקד למנהל הסניף. בחותמת הדואר של הסניף היה השם ירושלים גם בעברית.

לעמוד עז : ה"דף-תורה" הקשה

ה"חוקה"

בראשית ימי הישוב, בהיות כל הישוב היהודי מרוכז בירושלים העתיקה, לא היו שם ליהודים בתים משלהם, במדה שתספיק לכל צרכם, אלא דרו ברובם בבתיים שכורים מבעלים ערבים. וקשה היה ליהודי החדש, שלא ידע את שפת הארץ, לשכור לו בית ישר מהערבי, ובפרט שהבתים בירושלים העתיקה לא היו בתים בודדים, אלא בתים בתוך חצרות.

לפיכך נמצאו יהודים, שכבר ידעו את עם הארץ ואת לשונו. ששכרו מהערבי את החצר כולה והשכירו את הבתים שבה ליחידים העריחו בדבר.

במשך הימים נעשה דבר זה, שכירת תצורות מערבים והשכרת בתיהן ליהודים, למקור פרנסה לחלק מיהודי ירושלים.

וכדי שלא יבוא הדבר לידי התערבות בין שוכרי התצורות עצמם בבראם לשכור את התצורות מבעליהן הערבים, ומוזה לידי הפקעת שערים — התקינו רבני ירושלים את תקנת ה"חזקה".

וזה דבר ה"חזקה": יהודי ששכר פעם, בראשונה, חצר של ערבי, הרי יש לו, ליהודי זה, זכות "חזקה", על חצר זו, ושוב אסור ליהודי אחר לפנות לערבי זה ולשכור ממנו את החצר הזאת בלי רשותו והסכמתו של השוכר הראשון.

ותקנה של הרבנים בימים ההם נשמרה ונתקיימה בכל תוקף כדבר חוק ומשפט. שום יהודי לא קרב עוד לחצר, שיש עליה "חזקה". על ידי כך, בטוח היה השוכר היהודי, שישכור את החצר במחיר השוק והערבי לא יוכל לסחוט ממנו יותר משויה. על ידי כך יכלו הרבנים להשגיח, שהשכרת הבתים ליהודים על ידי השוכרים בעלי החזקות לא תלך גם היא בהפקעת שערים מצדם, וגם השוכר היחיד יוכל לשכור את דירתו במחיר השוק בהשאינו לבעל החזקה מקום לריח לא-גדול. בעל-חזקה שהפקיע את השער, היה עלול לאבד בכך את זכות חזקתו, כיון שהרבנים היו מסירים מעל חזקה זו את אסור ההתערבות מצד שוכרים אחרים..

בעלי החזקות האלה נקראו אז "חוקרים". והיו גם נשים, שעסקו בכך ונקראו "חזקרות".

כל חזקה, בהיותה מקור של פרנסה בטוחה, נחשבה לרכוש, והיתה עוברת כל חזקה, בהיותה מקור של פרנסה בטוחה, נחשבה לרכוש, והיתה עוברת בירושה מאבות לבנים, וגם עוברת מיד ליד ומרשות לרשות על ידי מכירה בשטר, כמכירת בית, והיתה נתנת גם בנדוניה לבנות. ולא ריבה אחת בירושלים של הימים ההם השיגה בזכות ה"חזקה" את חתנה. אחדות מן החזקות הללו עוד התקיימו בירושלים העתיקה עד נפול העיר בידי האויב.

לעמוד פא: ידידים

ר' אברהם אבלי — הרב אברהם אבלי קוסובסקי, אביו של הרב חיים יהושע קוסובסקי, מחבר הקונקורדנציה על המשנה והתלמוד.

הרב אברהם אבלי קוסובסקי עלה לארץ-ישראל מוילקוביסק אשר בליטא. בירושלים נתמנה לדיין בבית-הדין האשכנזי. בתרט"ז כבר היה בירושלים, כפי שמעידה קבלה בתאריך זה על שכר-דירה ששלם בירושלים. נפטר בתרט"ה.